

ZAŠTITA PRAVA NA ZDRAVLJE DJECE I MLADIH U ALTERNATIVNOJ SKRBI

Rijeka, 20.11.2015.

Povodom Međunarodnog dana djeteta 20.11.2015. godine u sklopu Aktualnog trenutka hrvatskog zdravstva VI održan je interdisciplinarni znanstveno-stručni skup »Zaštita prava na zdravlje djece i mladih u alternativnoj skrbi« na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Skup je održan pod pokroviteljstvom Ureda pravobraniteljice za djecu RH u organizaciji Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini i Katedre za socijalnu medicinu i epidemiologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Katedre za javno zdravstvo i Studentskog zbora Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci i suorganizaciji Udruge »Igra« – za pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći iz Zagreba.

Cilj skupa bio je okupiti znanstvenike i stručnjake različitih disciplina koji se bave zaštitom djece u skrbi ili s njima neposredno rade kako bi razmijenili znanja i iskustva te razvili smjernice za poboljšanje stanja prava na zdravlje najugroženije skupine djece. Skup je održan upravo zbog priznavanja činjenice da je život djece i mladih koja odrastaju u alternativnoj skrbi pun neizvjesnosti, a djeca u skrb nerijetko već ulaze s traumatskim iskustvima iz prošlosti i sa stresom zbog odvajanja od obitelji zbog čega su pod rizikom razviti čitav niz akutnih i kroničnih

mentalnih i fizičkih stanja, razvojnih problema i problema u ponašanju. Osim što institucionalni smještaj može biti izvorom sekundarne traumatizacije, mladi kada napokon izađu iz skrbi, suočavaju se s čitavim nizom izazova samostalnog života, pa i sami izjavljuju da nisu bili adekvatno pripremljeni i da im nedostaje podrška odraslih. Djeca s problemima u ponašanju smještena u alternativnu skrb trebaju kvalitetan resocijalizacijski tretman, međutim, često su i sama bila traumatizirana, nedostaje im motivacija i ponekad bježe iz ustanova skrbi zbog čega se izlažu novim rizicima za zdravlje. Na skupu je sudjelovalo više od 110 sudionika iz cijele Hrvatske, a posebna vrijednost skupa uz aktivnu i pasivnu uključenost znanstvenika, stručnjaka koji rade s djecom (socijalni radnici, psiholozi, socijalni pedagogi, nastavnici, liječnici itd.), predstavnika udruga u području alternativne skrbi te predstavnika ministarstva i drugih državnih institucija nadležnih za postupanje, bila je inkluzija mladih iz alternativne skrbi u organizaciju i aktivno sudjelovanje s izlaganjem.

Nakon pozdravnih riječi predsjednice organizacijskog odbora Stjepke Popović, asistentice na Katedri za društvene i humanističke znanosti u medicini i Katedri za javno zdravstvo, dopredsjednika organizacijskog odbora Krune Topolskog, predsjednika Studentskog zbora Fakulteta zdravstvenih studija i prodekanice Medicinskog fakulteta prof. dr. sc. Sonje Pezelj-Ribarić, dr. med., dekana Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Alan Šustić, dr. med. otvorio je skup koji je održan u tri sekcije: plenarna predavanja, usmena priopćenja i projekcija dokumentarnog filma »Okus skrbi«.

Prvo plenarno predavanje Lidije Petrović, savjetnice pravobraniteljice za djecu i doc. dr. sc. Maje Laklije sa Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu o stanju prava djece koja odrastaju bez odgovarajuće roditeljske skrbi održano je ispred pokrovitelja skupa Ureda pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske. Doc. dr. sc. Laklija predstavila je rezultate analize stanja i kretanja broja djece i mladih koja se nalaze na smještaju i boravku u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u razdoblju od 2010. do 2014. godine usredotočujući se na određena socio-demografska obilježja djece (spol, dob, postojanje psihičkih smetnji, problema u ponašanju, maloljetničke trudnoće) te okolnosti smještavanja djece u skrb, trajanje, prekid i promjenu oblika smještaja. Premda su zaključile da se proces deinstitutionalizacije ne odvija planiranom dinamikom, istaknule su da se vide pozitivni pomaci što je svakako dobar znak. Doc. dr. sc. Mirjana Graovac s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Odjela za adolescentu psihijatriju Klinike za psihijatriju KBC Rijeka na temelju konkretnih slučajeva prikazala je učinke »prebrzih i presporih« intervencija institucija prilikom donošenja odluke o izdvajanju djece iz obitelji na razvojne procese djece i adolescenata. Indikatore kvalitete alternativne skrbi, a posebice dječju perspektivu udomiteljstva, predstavila je prof.

dr. sc. Antonija Žižak s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pri čemu nije propustila iznijeti smjernice za unapređenje kvalitete udomiteljstva u Hrvatskoj. Rezultate istraživanja »Izazovi studiranja i podrške studentima odraslima u javnoj skrbi« prisutnima je prikazala prof. dr. sc. Branka Sladović-Franz sa Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu. Kako bi se doprinijelo razumijevanju iskustava mladih s obzirom na poteškoće tijekom studiranja te podršku koja im je tijekom studiranja namijenjena, provedene su fokusne grupe s 23 studenta u skrbi u pet sveučilišnih gradova u Hrvatskoj. Rezultati su pokazali da se mladi iz skrbi koji studiraju nalaze u izrazito nepovoljnom položaju, nedostaje im priprema za odlazak na studij, a kad upišu studij, opterećeni su i drugim egzistencijalnim brigama i nedostaje im kontinuirana podrška. Sunčana Kusturin iz Udruge »Igra« – za pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psiho-socijalno-pedagoške pomoći istaknula je potrebe mladih pri izlasku iz alternativne skrbi, pri čemu se posebno osvrnula na devet ključnih kompetencija na kojima je potrebno raditi u procesu izlaska iz skrbi predstavljenih u **OkvirKO – priručniku za osnaživanje mladih u procesu izlaska iz skrbi**. Poseban naglasak stavila je na potrebu informiranja mladih o različitim segmentima ostvarivanja zdravstvene zaštite pri čemu najveći izazov predstavlja upoznatost djece iz skrbi s vlastitom/obiteljskom zdravstvenom povijesti. Dubravka Marušić, načelnica Sektora za socijalnu politiku i politike za djecu, mlade i obitelj Ministarstva socijalne politike i mladih RH istaknula je izazove međuresorne suradnje tijekom provedbe procesa deinstitucionalizacije i transformacije domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i mlade s problemima za ponašanje te predstavila operativne i koordinacijske napore Ministarstva socijalne politike i mladih u tom području.

Nakon kraće pauze otvorena je druga sekcija – usmena priopćenja. Dr. sc. Ivana Maurović s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavila je rezultate istraživanja otpornosti mladih u dječjim domovima. Rezultati pokazuju kako su povezanost sa školom, sudjelovanje u hobijima i interesima u školi i zajednici, svijest o sebi i samoučinkovitost, visoka očekivanja od strane prijatelja, sudjelovanje u odlučivanju i važnim stvarima u domu i školi, ciljevi i težnje te rješavanje problema, zaštitni mehanizmi mladih koji unatoč visokom riziku imaju dobre razvojne ishode. U sljedećem izlaganju prof. dr. sc. Jasminke Zloković s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Sandre Jureković, mag. ped. iz Srednje škole Ambroza Haračića istaknuto je kako su za postizanje zadovoljavajućeg resocijalizacijskog napretka štićenika doma i postizanja funkcionalno aktivne uključenosti u svakodnevni život od iznimne važnosti suradnja i razumijevanje roditelja, profesora, odgajatelja te stručno-razvojne službe doma. Nakon ručka, slijedilo je izlaganje dr. sc. Gabrijele Ratkajec Gašević i Ivane Maurović s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Tene Zalović, prof. iz Centra za nestalu

i zlostavljanu djecu, Osijek. Dr. sc. Gabrijela Ratkajec Gašević prikazala je rezultate istraživanja o bjegovima mladih iz odgojnih ustanova. Najčešći razlozi za bijeg iz institucije su loši uvjeti u domu te želja mladih da budu sa svojim obiteljima, a hedonističke i antisocijalne težnje prisutne su u manjoj mjeri. Zatim je slijedilo izlaganje Stjepke Popović s Medicinskog fakulteta i Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci te Kristine Kampać s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci gdje su predstavljeni rezultati analize sadržaja hrvatskih dnevnih novina o djeci u skrbi i različitim oblicima skrbi tijekom 2014. godine. Popović je istaknula kako dnevne novine rijetko izvještavaju o djeci u skrbi i različitim oblicima skrbi, a kada izvještavaju o konkretnim slučajevima, obično je riječ o negativnim pričama u kojima se koristi senzacionalistički sadržaj i stil. Kada pišu o djeci u skrbi, još uvijek otkrivaju identitet djece u slučajevima kada ne bi trebali te stereotipno prikazuju djecu u skrbi čime mogu utjecati ne samo na način kako se odrasli odnose prema njima, već i kako djeca doživljavaju sama sebe. Kroz sljedeće izlaganje doc. dr. sc. Sandra Laleta s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Karla Kotulovski, mag. iur. prikazale su suvremene tendencije u području udomiteljstva, uređenje instituta profesionalnog udomiteljstva u usporednom zakonodavstvu i praksi te predložile određena rješenja za profesionalizaciju udomiteljstva u Republici Hrvatskoj. Zatim je slijedilo izlaganje dr. sc. Lucije Vejmelke i Teodora Sabolića, doktoranda na Studijskom centru socijalnog rada, o najboljem interesu djece u institucionalnoj skrbi i utjecaju na zdravlje. Kroz izlaganje prikazani su rezultati istraživanja s odgajateljima iz 14 državnih domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Republici Hrvatskoj te je istaknuto kako odgajatelji prepoznaju određene pozitivne aspekte psihosocijalne klime (stanje međuljudskih odnosa, prostor doma, okolina doma te zajednica u kojoj je dom smješten) kao potencijale skrbi za djecu te smatraju da bi se njihovim unaprjeđenjem podigla razina kvalitete skrbi za djecu i očuvao najbolji interes djeteta tijekom smještaja u instituciji što bi doprinijelo i povećanju kvalitete života i zdravlja djece na smještaju. Nakon kraćeg predaha, Teodor Sabolić je kroz drugo izlaganje prikazao rezultate istraživanja koje je proveo u koautorstvu s dr. sc. Lucijom Vejmelkom s udomiteljima i stručnjacima koji rade na poslovima udomiteljstva o dostupnoj pomoći i podršci udomiteljima te je istaknuto kako povećanjem pomoći i podrške udomiteljima od strane neformalne socijalne mreže, organizacija civilnog društva i javnog/državnog sektora dolazi do povećanja kvalitete života i zdravlja djece na smještaju zbog čega se na ulaganje u udomiteljstvo i djecu u smještaju treba gledati kao na socijalne investicije, a ne kao na trošak. Nadalje, kroz izlaganje Ines Rezo, mag. psych., Hane Hrpka, prof. psihologije i Jelene Tomić, socijalne radnice iz Hrabrog telefona prikazana je organizacija i provedba programa osnaživanja djece u dječjim domovima »Zagrlimo s(v)e« koji je od 2011. godine završilo 135 djece u dobi od 4 do 15 godina. Program provode

djelatnici Hrabrog telefona te njihovi volonteri, a s djecom se radi na osvještavanju njihovih osobina i ponašanja, stvaranju pozitivne slike o sebi i jačanju samopoštovanja, komunikacijskih kompetencija te se vježba nenasilno rješavanje sukoba, a sve s ciljem osnaživanja i jačanja prosocijalnog ponašanja djece u domovima. Na posljetku, kroz izlaganje Krune Topolskog i Danijele Ristić s Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, ukazano je na poteškoće koje se mogu javiti prilikom izlaska mladih iz domova socijalne skrbi te je prikazana provedba nekoliko projekata čiji su autori upravo djeca i mladi iz skrbi, a koji su usmjereni na pružanje međuvršnjačke pomoći i podrške.

Nakon usmenih priopćenja, u trećoj sekciji prikazan je edukativno-dokumentarni film »Okus skrbi« koji su pripremili i kreirali stručnjaci Udruge »Igra«, a koji je nastao kao odgovor na potrebu da se društvo, stručnjaci i mladi koji su na smještaju u domu ili udomiteljskoj obitelji bolje upoznaju s time što se s mladima događa kad izađu iz alternativne skrbi. Kroz film pratimo mlade koji dijele svoje iskustvo života u skrbi, ali i života nakon izlaska iz sustava alternativne skrbi. Nakon projekcije filma održana je i završna diskusija na kojoj su sudionici skupa u više navrata pohvalili projiciran film, ali i naglasili važnost međusektorske suradnje i češćeg navođenja primjera dobre prakse kako bi se motiviralo, ali i prikazao određeni know-how za uspješno rješavanje izazova koji su pred djecom i mladima iz alternativne skrbi te pred stručnjacima koji s njima rade.

Ovaj skup bio je mjesto pokretanja mnogobrojnih tema iz područja zaštite prava na zdravlje djece i mladih u alternativnoj skrbi, prezentacije rezultata više istraživanja iz područja alternativne skrbi i razvoja specifičnih smjernica za poboljšanje kvalitete različitih područja života i aspekata zdravlja djece i mladih u skrbi.

Autorica slike Romana Glavurdić: »Mladim ljudima koji izlaze iz alternativne skrbi treba biti podrška jer su poput biljaka čije korijenje nije čvrsto u zemlji, nego ovisi o nečijim rukama koje se brinu za njih. Ako je takva realnost, onda barem da im pomognemo učvrstiti korijenje za daljnju samostalnu budućnost«.

Priredili: Teodor Sabolić i Stjepka Popović

